

Postanowienie z dnia 15 listopada 2001 r., III CKN 518/00

Zgodnie z art. 50 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. Nr 149, poz. 703 ze zm.) w zastaw rejestrowy może być przekształcony tylko zastaw ustanowiony na podstawie umowy określonej w art. 308 k.c., mający na celu zabezpieczenie wierzytelności kredytowej banku-zastawnika.

Sędzia SN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

Sędzia SN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Banku Współpracy Regionalnej S.A. w K. obecnie D. BANK 24 S.A. w K. przy uczestnictwie Spółdzielni Inwalidów im. K.P. w K. i „P.” S.A. w Ł. o wpis do rejestru zastawów, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 15 listopada 2001 r. na rozprawie kasacji wnioskodawcy od postanowienia Sądu Wojewódzkiego-Sądu Gospodarczego w Krakowie z dnia 4 listopada 1998 r. oddalił kasację.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 11 maja 1998 r. Sąd Rejonowy dokonał wpisu ustanowionego na podstawie umowy z dnia 9 sierpnia 1995 r. zastawu rejestrowego obejmującego samochód ciężarowy marki Volvo. Zastaw ten ustanowiono na rzecz wnioskodawcy – Banku Współpracy Regionalnej S.A., Oddziału I w K. Zabezpieczał on wierzytelność Banku przysługującą mu wobec uczestnika „P.” S.A. w Ł., uzyskaną w wyniku przelewu tej wierzytelności na Bank przez uczestnika – Spółdzielnię Inwalidów im. K.P. w K. Wierzytelność ta powstała w ramach łączącej uczestników postępowania rejestrowego umowy leasingu z dnia 7 sierpnia 1995 r., w której leasingodawcą była Spółdzielnia Inwalidów w K.

Postanowienie o wpisie do rejestru zaskarżyła apelacją Spółdzielnia Inwalidów, podnosząc nieważność umowy bankowego zastawu rejestrowego z dnia

11 maja 1995 r., ustanowionego na podstawie art. 308 k.c. (w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 1998 r.). Według skarżącej, taki zastaw mógł zabezpieczać jedynie udzielony przez bank kredyt.

Sąd Wojewódzki – Sąd Gospodarczy zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że oddalił wniosek o wpis, dzieląc zasadniczy zarzut apelacji, iż umowa zastawu z dnia 9 sierpnia 1995 r. była nieważna, ponieważ zastaw ustanowiony na podstawie art. 308 k.c. mógł odnosić się wyłącznie do zabezpieczenia kredytu, nie mógł natomiast zabezpieczać przelanej wierzytelności wynikającej z umowy leasingu. Nieważna umowa zastawu nie mogła stanowić podstawy do dokonania wpisu do rejestru zastawów. Sąd Wojewódzki nie podzielił również stanowiska Sądu pierwszej instancji o zaistniałej w danej sprawie konwersji nieważnej umowy zastawu bankowego w ważną umowę zastawniczą.

W kasacji wnioskodawcy podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego w wyniku błędnej wykładni art. 308 k.c. (w brzmieniu obowiązującym w 1995 r.) oraz błędnej wykładni art. 41 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. Nr 149, poz. 703 ze zm. – dalej "u.z.rej."). Skarżący sformułował wniosek o uchylenie lub zmianę zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W kasacji zarzucono błędną wykładnię przepisu art. 308 k.c. (w brzmieniu obowiązującym w 1995 r., tj. w okresie zawierania umowy zastawu rejestrowego z dnia 9 sierpnia 1995 r.). Skarżący podnosił, że Bank nabywający wierzytelność leasingową i dokonujący za tę wierzytelność zapłaty w pełnej wysokości, działał w identyczny sposób jak przy udzielaniu kredytu.

Przepis art. 308 k.c. został zmieniony przez art. 46 u.z.rej. Do chwili tej zmiany zawarte było w nim postanowienie, że bankowy zastaw rejestrowy można ustanowić „w celu zabezpieczenia udzielonych przez bank kredytów”. Od czasu wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321) bankowy zastaw rejestrowy służył do zabezpieczenia kredytów udzielonych przez każdy bank, a nie tylko przez bank państwowy (art. 1 pkt 46).

Nietrafne są wywody skarżącego w odniesieniu do pojęcia „kredytu” użytego w przepisie art. 308 k.c. (w brzmieniu sprzed nowelizacji). Nie istnieją usprawiedliwione podstawy do twierdzenia, że w przepisie art. 308 k.c. posłużono

się pojęciem kredytu w znaczeniu ekonomicznym, a więc na tyle szerokim, iż można nim było objąć dużą grupę transakcji z udziałem banku wyszczególnionych w uzasadnieniu kasacji. Trudno zakładać, że przepisy kodeksu cywilnego, regulujące przedmiot zabezpieczenia prawem zastawu, posługiwały się kategoriami natury ekonomicznej, a nie jurydycznej. W przepisie art. 306 i nast. k.c. wyraźnie stwierdza się, że zastaw na rzeczach ruchomych można ustanowić „w celu zabezpieczenia oznaczonej wierzytelności”. W związku z tym należy przyjąć, że przepis art. 308 § 1 k.c. (w brzmieniu sprzed nowelizacji) posługiwał się pojęciem kredytu w znaczeniu ścisłym (jurydycznym). Oznacza to, że bankowy zastaw rejestrowy – jako szczególna postać zastawu – mógł służyć zabezpieczeniu jedynie wierzytelności wynikających z bankowych umów kredytowych. Nie ma przy tym znaczenia to, że prawna regulacja umowy kredytowej pojawiła się dopiero w art. 27 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359 ze zm.). Umowa kredytowa obecna była w praktyce bankowej już znacznie wcześniej, zanim doszło do jej regulacji prawnej (i określenia jej elementów przedmiotowo istotnych) w prawie bankowym z 1989 r. i 1997 r. Nie ma także znaczenia sam sposób dojścia do skutku bankowego stosunku kredytowego (umowa kredytowa, różne postaci tzw. kredytu płatniczego lub zawarte w umowie rachunku bankowego, porozumienie dopuszczające możliwość przekroczenia salda rachunku przez posiadacza rachunku – kredytobiorcę).

Zgodnie z przepisem art. 50 ust. 1 u.z.rej., zastaw ustanowiony na podstawie art. 308 k.c. wygasa z upływem sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy. Na wniosek zastawnika zastaw taki podlega wpisowi do rejestru zastawów prowadzonego na podstawie omawianej ustawy i przekształca się w zastaw rejestrowy (art. 50 ust. 2). W związku z tym, że umowa zastawu rejestrowego z dnia 9 sierpnia 1995 r. nie została zawarta zgodnie z art. 308 § 1 k.c. (*verba legis*: „na mocy przepisu art. 308 k.c.”), nie mogła stanowić właściwej podstawy wniosku o wpisanie zastawu do rejestru zastawów zgodnie z przepisem art. 50 ust. 2 u.z.rej. Tylko zastaw ustanowiony na podstawie umowy określonej w art. 308 k.c. (a więc zastaw mający na celu zabezpieczenie wierzytelności kredytowej banku – zastawnika) mógłby zostać przekształcony w zastaw rejestrowy przy zachowaniu wymogów prawnych przewidzianych w art. 50 u.z.rej. Dlatego Sąd drugiej instancji trafnie zmienił postanowienie Sądu Rejonowego o wpisie z dnia 11 maja 1998 r. i oddalił wniosek Banku.

Nie można uznać za uzasadniony zarzut naruszenia przepisu art. 41 ust. 2 u.z.rej. w ujęciu prezentowanym w kasacji. Skarżący podnosił błędną wykładnię tego przepisu przez Sąd drugiej instancji i jednocześnie stwierdzał, że Sąd ten w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia „nie ustosunkował się w ogóle do kwestii przejęcia przedmiotu zastawu na własność zastawnika, z czego należy wnioskować, że nie było ono przedmiotem rozpoznania”. Należy podkreślić, że przepis art. 41 ust. 2 u.z.rej. potraktowany został przez skarżącego jako przepis materialnoprawny i ujęty w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej, tymczasem jest to przepis formalnoprawny, dotyczący sprawy o wpis do rejestru zastawów. Przepis ten w ogóle nie był podstawą rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji, nie sposób zatem twierdzić, że został on naruszony przez „błędną wykładnię”. Co więcej, fakt naruszenia omawianego przepisu skarżący starał się uzasadnić przez przytoczenie okoliczności faktycznych nie mieszczących się w ramach faktycznej podstawy rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² k.p.c. w brzmieniu sprzed dnia 1 lipca 2000 r. orzekł, jak w sentencji.